

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ивона Карачорова, Институт за български език – БАН

по конкурса за заемане на академичната длъжност **доцент**

2.1. Филология (Исторически синтаксис на руския език и текстология),

обявен в бр. 21 от 18.03.2016 г. на „Държавен вестник“

Кандидат: гл. ас. д-р Ценка Георгиева Досева

Единствен кандидат по обявения конкурс е главен асистент д-р Ценка Георгиева Досева. Магистърска степен получава по специалността Руска филология с преводачески профил и втора специалност Български език и литература през 1977 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, където през 1984 г. постъпва на работа. Последователно заема длъжностите: асистент и старши асистент във Втора катедра по руски език, научен сътрудник по история на руския език със старобългарски в Езиково-текстологичната лаборатория към Факултета по славянски филологии с ръководител проф. Р. Павлова, главен асистент във Втора катедра по руски език, а от 2000 г. – в катедра „Руски език“. През 2013 г. като

докторант на самостоятелна подготовка към същата катедра защитава дисертация за получаване на образователната и научна степен „доктор“ на тема „Имената на лица в Новгородските минеи от 1095-1097 г.“.

В обявения конкурс за академичната длъжност „доцент“ главен асистент д-р Ц. Досева участва с монография, 14 статии в български и чуждестранни поредици и сборници, участие в изданието на Симеоновия сборник (по Светославовия препис от 1073 г.), обнародване на непубликувани химнографски текстове, участие в пет проекта.

В монографията „Химнографският репертоар за свети пророк Илия в славянската книжнина“ (София, 2016) се разглеждат службите за светеца в 13 ръкописа – всекидневни и празнични минеи от източнославянски (XI-XIII в.) и южнославянски (XIII-XIV в.) произход за дата 20 юли. За съпоставка се привлича и материал от Илината книга – староруски миней от XI-XII в. с доказан старобългарски произход. Разгледани и анализирани са съставлящите Службата песнопения, за някои от които Ц. Досева открива гръцки паралели. Важни за изучаването на славянския миней е сравнението между староизводните и новоизводните текстове. Разглежда се съставът и структурата на Службата в различните ръкописи. Особено внимание е отделено на двата канона, които се включват в нея по преписите – на Йоан Монах (Дамаскин) и на агрипния. Авторката установява, че Йоановият в новоизводните минеи е нов, различен превод. Отделят се общите и специфичните особености (правописни, морфологични, синтактични, някои лексикални) на групата източнославянски текстове. Особено интересна е частта за паримииите в архаичните по тип южнославянски минеи. Ц. Досева идентифицира тези старозаветни четения, изследва и публикува техния текст, което е принос в изучаването на

старите славянски библейски текстове и техните редакции. В някои от преписите тя открива отделни знаци за тита-нотация, които според нея акцентират върху отделни хайретизми и смислово натоварени в контекста лексеми.

В състава на Службата тя отделя различни песнопения от „малките жанрови форми“, както ги нарича, сравнява ги по преписите и установява текстологичните разлики, които ги групират. Изказва предположението, че от 33-те песнопения от този тип 19 са вероятно оригинални. Важно е и друго предположение на авторката – според нея вероятно първоначално Службата е била в архаичното ядро на Празничния старобългарски миней. За пръв път се публикува изцяло текстът ѝ, както и инципити на съставлящите я песнопения.

Някои проблеми, свързани със Службата за свети пророк Илия, Ц. Досева разработва подробно в отделни статии – включването ѝ в източнославянските минеи, идентичност на превода в източнославянските и южнославянските преписи, особености на лексиката на съставлящите текстове, паримиите и стихирите в състава и лексикалната им характеристика, нотиранията песнопения в нея. Тя е съавтор на електронна публикация в *Enciclopedia slavica Sanctogum*, в която се разглеждат оригиналните и преводни творби, посветени на св. Илия, в средновековната славянска книжнина. Като приложение към статията са поместени разчетените от нея 13 преписа на Службата за светеца в източнославянски и южнославянски минеи от XI-XII до XV в. включително.

Ц. Досева разчита и обнародва текста на непубликуван препис и на друго оригинално славянско химнографско произведение – канона за св. Димитър Солунски, чийто авторство не е окончателно установено. Открива го в Празничен миней за октомври-декември от средата на XIV в., който се съхранява в Националната Всеучилищна библиотека в Загреб.

Подчертаният изследователски интерес на кандидатката към проблемите на историческата лексикология и с е отразен и в група публикации, посветени на лексиката на Новгородските служебни минеи от 1095-1097 г., които познава отлично от работата върху докторската си дисертация. В тях, обикновено в съпоставка с други минейни преписи, са разгледани неодушевените съществителни имена, образувани с наставка –(ъ)ница, *nomina loci* с наставка –(л)ище, съществителни имена с корен -бор-, -бран- и композити с втори компонент -боръц-, сложни думи. Тези изследвания потвърждават мнението, че староруските преписи на минеите са ценен изворов материал за изясняване на редица редица проблеми, свързани с лексиката и словообразуването в старобългарски.

Ц. Досева участва в подготовката на изданието на Симеоновия изборник (по Светославовия препис от 1073 г.) – един от най-ранните точно датирани славянски ръкописи, което получи много висока оценка и беше определено като „уникално“. Включването ѝ в този научен колектив е признание за нейния висок професионализъм. В том 3 тя участва в написването на предговора, определянето на принципите на издаване на славянския текст, както и в преглеждането и сверяването му, разчита отделни пасажи. Принос на Ц. Досева е идентифицирането на гръцката буква тита в текста, което е основа за бъдещи проучвания. Автор е на речникови статии от букви З, К, Л, М, Ц, Ч в Речника-индекс към изданието (т.2).

Ц. Досева е добре позната на палеославистичната общност у нас и в чужбина и взема активно участие в нейния научен живот. Тя е признат специалист по проблемите на историческата лексикология, славянския Миней и славянската химнография, дългогодишен авторитетен университетски преподавател, желан научен партньор, за което свидетелства участието ѝ в пет проекта.

Предвид всичко казано кандидатурата на гл. асистент д-р Ц. Досева според мен е напълно убедителна, отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност **доцент** и аз убедено ще гласувам за нея.

21. 07.2016 г.

Доц. д-р Ивона Карачорова

3